

DRENGENE EFTER PIGERNE

Så langt kilderne rækker, tilbage til omkring 1. verdenskrig, har pigerne fået de højeste karakterer i skolen. Men gennem historien har forklaringerne skiftet.

Af NING DE CONINCK-SMITH

Historien løb pressen rundt i begyndelsen af april 2017. Pigerne fik ikke bare bedre karakterer end drengene til de afsluttende eksaminer i folkeskolen – afstanden mellem drenge og pigers resultater var også blevet større siden 2008. Og ikke nok med det, pigerne halede ind på drengene i matematik, som ellers havde været deres sidste bastion. Også i gymnasiet fik pigerne gennemgående højere karakterer end drengene.

Ser vi til Norge, hvor den samme debat har kørt hen over vinteren, er der flere aspekter, som fortjener at blive diskuteret i en dansk sammenhæng, og som bidrager med flere nuancer. For det første er afstanden i karakterer i dag mindre, når vi måler på køn, end når vi måler på elevernes sociale baggrund, hævder den norske kønsforsker Harriet Bjerrum Nielsen. Derfor bliver et oplagt spørgsmål: Hvorfor bekymre sig om køn, når den sociale baggrund måske er en vigtigere faktor?

For det andet er der også i Norge en offentlig panik over ”taber-drengene”. En panik, som får eksperter og politikere til at kræve, at skolesystemet bliver lavet om, mens de piger, som dropper ud af skolen, højst mødes med krav om at tage sig sammen og sige mere i timerne. ”Taber-dreng-problematikken” bliver ofte forklaret med, at skolen er indret-

»Hvor det var 50 % eller mere af kvinderne i min mors årgang (hun var født 1922), der ingen uddannelse fik ud over folkeskolen, var det kun en tredjedel i min egen årgang (jeg er født i 1953).«

Ning de Coninck-Smith

tet til pigerne og deres evne til at sidde stille, koncentrere sig og være flittige, hvorimod nogle drenge ikke kan holde sig i ro mere end tre minutter ad gangen og derfor har svært ved at falde til inden for skolens rammer.

Men Harriet Bjerrum Nielsen mener ikke, at skolen er blevet feminiseret, den er blevet *moderniseret* og udstyret med nye forventning til fremtidens mennesker. De skal kunne begå sig i netværk, samarbejde på kryds og tværs og stille mere skarpt på processer end på produkter. Her er pigerne drengene overlegne – så for drengene handler det simpelthen om at få tillært sig moderne kompetencer.

Pigerne har *altid* været de ”flinkeste”, som det hedder på norsk, mens drengene har været i flertal i specialundervisningen. Det nye og det som provokerer, hævder Bjerrum Nielsen, er, at pigerne nu også får de bedste karakterer videre op igennem skolesystemet, og det giver dem et fortrin på universiteterne og på et kønsopdelt og akademiseret arbejdsmarked.

Det er dette *altid*, jeg har sat mig for at se lidt nærmere på. For det dukker også op i den danske debat. Men har det *altid* været sådan? Svaret er ja, eller rettere, at så langt kilderne rækker, nemlig tilbage til omkring 1. verdenskrig, har pigerne fået de højeste karakterer. Men forklaringerne har skiftet.

Den første landsdækkende prøve i dansk og matematik for folkeskolens ældste elever – de 13-14-årige – blev afholdt i foråret 1915. Dengang var det deres ordenssans, som kunne forklare, hvorfor pigerne klarede sig bedst.

Forskellen på drengenes og pigernes præstationer omtales igen i 1928. Der var pigerne bedst i begge prøvfag og i ”form og orden”. I dansk var der en afstand på 0,47 point, i regning 0,18 og i ”form og orden” 1,24 point. Det var ofte orden med regnestykkerne, der var problemet. Især drengene skrev gnidret, havde ingen respekt for marginerne i stilehæftet, og i stedet for at viske ud foretrak de blot at strege ud.

I de samme år var der også stor interesse for de universitetsstuderende. Baggrunden

var en fordobling af antallet af studenter i slutningen af det 19. århundrede. Udviklingen blev tilskrevet to forhold. For det første havde de lærde skoler (forløberer for nutidens gymnasier) fået to nye linjer – en sproglig-historisk og en matematisk-naturvidenskabelig linje, hvor den sidste var meget søgt. For det andet tog stadig flere – og det var især kvinder, som ikke fik adgang til de offentlige gymnasier før i 1903 – studentereksamen ad privat vej. Men udviklingen resulterede i nye bekymringer: Var man i færd med at uddanne til akademikerarbejdsløshed, og hvordan var de studerendes muligheder for at gennemføre en universitetsuddannelse? Tallene pegede nemlig på, at alt for mange faldt fra, og der var en tæt sammenhæng mellem dem, som faldt fra, deres karakterer og deres sociale ophav. Frafaldet var således relativt størst blandt de få husmands-, arbejder- og lærersønner, der gik ind ad porten til Københavns Universitet, mens borgersønnerne stort set klarede sig, fremgik det af *Nationaløkonomisk Tidsskrift* i år 1900. Samme undersøgelse havde udeladt de islandske og de kvindelige studenter, de havde ”nemlig et Særpræg, som kunde indvirke forstyrrende paa det almindelige Billede...”. Formentlig fordi de var for få til at være statistisk signifikante.

Der kom nye undersøgelser til i de følgende år, og de tegnede det samme billede. Bortset fra, at kvinderne nu også var blevet synlige. Deres sociale baggrund var en anden, de kom fra ”mere bemidlede Samfundslag” end deres mandlige medstuderende, de var født i byen, og næsten halvdelen havde gået i gymnasiet i København, fremgik det i 1919. Antallet af studerende voksede fortsat, og det var især unge kvinder, der gerne ville læse videre – og deres studentereksamenskarakterer var ifølge en undersøgelse fra 1924 bedre end mændenes, undtagen hvis de tilhørte de laveste sociale grupper. De mange nye kvindelige studerende gav dog ikke umiddelbart anledning til bekymring. De var nemlig ikke ”effektive Konkurrenter på det akademiske Arbejdsmarked”, hed det i 1913. Tallene viste nemlig, at en del kvinder lod sig indskrive alene for at følge filosofikum (en slags alment dannende forprøve) – inden de senere blev gift eller fandt anden beskæftigelse.

Det varede dog ikke længe, før de mange kvindelige studenter gav anledning til rynkede bryn. Hvorfor i alverden skulle alle disse piger overhovedet i gymnasieskolen? ”For

pigerne er det blot varmetuer, et sted hvor de anbringes for at hygge sig, indtil de bliver gamle nok til at blive forlovede. Send dem ud og lær noget praktisk arbejde, lær dem at lave mad – så vi i fremtiden kan få lidt færre skilsmisser herhjemme,” skrev viceskoleinspektør Otto Nielsen fra Aarhus i en kronik i 1950. Han blev dog imødegået af rektor Brorson Fich fra Marselisborg gymnasium, der påpegede, at pigerne

En pigeklasse på Sønderjyllandsskolen på Frederiksberg i 1950

AU LIBRARY

gennemgående var flittigere end drengene, men at gymnasiet i udgangspunktet var lavet for drenge og derfor ikke tog hensyn til pigernes ”særlige tarv”. Så længe der ikke fandtes et kvindeligt alternativ, måtte pigerne imidlertid have adgang, hævdede han. I de samme år opgav Aarhus Universitet i øvrigt tanken om et husholdningsfakultet – også kaldet frikadellefakultetet. Tiden var tydeligvis løbet fra det, ikke mindst når andre undersøgelser viste, at op imod to tredjedele

»For pigerne er det blot varmetuer, et sted hvor de anbringes for at hygge sig, indtil de bliver gamle nok til at blive forlovede.

Send dem ud og lær noget praktisk arbejde, lær dem at lave mad – så vi i fremtiden kan få lidt færre skilsmisser herhjemme,«

Viceskoleinspektør Otto Nielsen fra Aarhus i en kronik i 1950.

af de kvindelige studenter ikke bare søgte ind på en videregående uddannelse, men også benyttede den aktivt. Dermed var uddannelsesekspllosionen skudt i gang, og den fik i høj grad et kvindeligt fortegn. Hvor det var 50 % eller mere af kvinderne i min mors årgang (hun var født 1922), der ingen uddannelse fik ud over folkeskolen, var det kun en tredjedel i min egen årgang (jeg er født i 1953). På universiteterne udgjorde kvindernes andel i 1950 mellem en femtedel i Aarhus og en tredjedel af de studerende i København.

Resten er en (velkendt) historie. Men tankevækkende er det, at forklaringerne på pigernes højere karakterer har skiftet fra en særlig kvindelig ordenssans, over deres bedre sociale baggrund til dagens fokus på biologi og den måde, skolen er indrettet på. Hvad fortæller det? Vel ikke andet, end at man skal være påpasselig med sine forklaringer og huske, at de er produkter af tid og sted. Historien spiller altid med – og ofte spiller den os et pus. ■

Læs mere om skolen gennem tiden på skolehistorie.au.dk

NING DE CONINCK-SMITH

er professor MSO i uddannelses- og barndomshistorie ved DPU, Aarhus Universitet, og underviser på kandidatuddannelsen i Pædagogisk Sociologi.